

S03 Historische stadswandeling Lelystad-West (7,5 km)

Auteur: Mari Smits

Start- en eindpunt: Voorzijde NS-Station.

Parkeren: In de omgeving van het station zijn diverse betaalde parkeerplaatsen en –garages.

Horeca onderweg: In het stadshart, op het horecapleintje en in het winkelcentrum van de Jol.

Foto's: CC BY Het Flevolands Archief, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Potuyt.

S03 Historische stadswandeling Lelystad-West (7,5 km)

In het boek *Lelystad uit de kluiten* uit 1980 werd een wandelroute beschreven door de woonwijken die de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (RIJP) realiseerde. Deze stadswandeling volgt het westelijk deel van de route. We lopen door het stadshart en door woonwijken die in de loop van de jaren zeventig zijn gerealiseerd.

De woonwijken die tussen 1973 en 1983 zijn gebouwd zijn “bloemkoolwijken” vanwege de kronkelige wegenstructuur. Zij werden in die tijd overal in Nederland zijn gebouwd. De bloemkoolwijk was hét antwoord op de grootschalige woonwijken uit de jaren vijftig en zestig. De kleinschalige structuur moest zorgen voor een prettige en herkenbare woonomgeving. Deze wijken kregen in Lelystad geen straatnamen. Dit concept werd in Nederland vanaf 1966 naar Amerikaans voorbeeld voor het eerst toegepast in de wijk Dukenburg in Nijmegen.

Tijdens de wandeling zien we ook hoe stedenbouwkundige inzichten veranderen. Niet alleen de hoog liggende fietsroutes zijn inmiddels gesloopt maar ook een hele woonwijk is vervangen door nieuwbouw.

1. De wandeling start aan de voorzijde van het NS-station. We steken het Stationsplein over via het zebrapad en gaan vóór de Rabobank LA. We volgen de stoep tot aan de BCC-winkel.

In juni 1988 werd het station van Lelystad in gebruik genomen. De architect is Peter Kilsdonk (geb. 1954). Hij ontwierp ook de NS-stations van Zaandam (1983), Almere Centrum (1987) en Duivendrecht (1993). Bij de bouw werd rekening gehouden met een toekomstige uitbreiding. Voor de aanleg van de Hanzelijn naar Zwolle werd de bouw van een nieuwe kapconstructie overwogen. Omdat het een mooi voorbeeld is van de stationsarchitectuur van de jaren tachtig, werd besloten het station in de oorspronkelijke stijl uit te breiden. Daar gaan we RA en gaan daarna op de Y-splitsing LA de Promesse in. We blijven de winkelstraat volgen tot het Agorahof. Daar gaan we LA langs de linkerzijde van het plein en dan RD langs het theater.

Op 10 oktober 2009 werd het winkelgebied De Promesse geopend. De architecten waren Frits van Dongen, Jean-Paul Kerstens, Koen Klijn en Dirk Jan Postel. Aan de Agorahof zijn de veranderende inzichten in de stedenbouw goed zichtbaar. De galerijen aan de rechterkant van het plein dragen nog sporen van de hoog liggende fietsroute die dwars door het centrum liep. De gedachte was dat mensen te voet of met de fiets naar het stadshart zouden komen en op de eerste verdieping zouden beginnen met winkelen en dan via de “Spaanse trappen”, die aan de rechterkant van het hotel gesitueerd waren, zouden afdalen om op de begane grond verder te gaan. Het aan Cumbernauld in Schotland ontleende concept bleek niet te werken. De winkels op de eerste verdieping bleken geen lang leven te zijn beschoren. De fietsroute en de trappen, waarbij sinds 1984 een standbeeld van Cornelis Lely stond, werden in 2000 gesloopt.

Recht vooruit staat het Apollo Hotel van architect Laura Rafiki. Op de plek van het oranje Agoratheater werd tussen 1973 en 1977 een multifunctioneel gebouw neergezet van de hand van architect Frank van Klingeren (1919-1999). Het complex bevatte een zwembad, een sporthal, een evenementenhal en een theater. In 2004 werd het oude Agoracomplex, dat zijn ingang had aan het plein, gesloopt en vervangen door het huidige Agoratheater uit 2007 van de hand van Ben van Berkel (geb. 1957).

De Agora in 1979.

Aan het einde gaan we LA het fietspad op en steken direct bij de verkeerslichten de Agorabaan over en gaan daarna weer naar links. Het fietspad buigt direct naar rechts richting Emmeloord etc. Vóór Bar "La Plaza" slaan we RA en bij het einde van de klinkerweg LA.

Het Horecapleintje, gebouwd tussen 1980 en 1982 is gebouwd voor de huisvesting van kleine winkeltjes, waarvoor in het grote winkelcentrum geen plek zou zijn. Nadat de ontwerpers tot de conclusie waren gekomen dat dit de positie van het grote winkelcentrum zou ondermijnen kregen de beschikbare ruimtes een horecabestemming.

Daar gaan we het fietspad volgen. Op een Y-splitsing houden we rechts aan richting Emmeloord etc. en gaan voor de Zandbankbrug LA en vervolgen dan het fietspad. Bij De Veste 16 slaan we LA richting de winkels. Op het pleintje houden we links aan en gaan bij of met de lift naar beneden.

In De Veste bouwde een projectontwikkelaar in 1978 een complex van 257 koopwoningen. Centraal in de wijk ligt een winkelpleintje gelegen aan een voormalige fietsroute. In 2006 werd deze fietsroute gesloopt.

Beneden gaan we RD. Op de Y-splitsing houden we rechts aan en gaan we de wijk uit. We steken daarna de asfaltweg (De Veste 10) over en lopen over een tegelpad richting de bushalte. Kort daarvoor gaan we LA de trap op en boven gaan we RA de fietsbrug over. Voor het spoor slaan we RA en gaan naar beneden en daarna onder het spoor door.

2. We blijven na het spoor het fietspad volgen en gaan aan het einde LA, Kempenaar 27-33. Daarna slaan we RA aan de voorzijde van de oranje woningen (28e straat). We vervolgen onze wandeling voor de gele woningen en gaan daarna RD over een tegelpad.

We lopen nu door de voormalige "rode" Kempenaar uit 1974-1975. Net als de wijken die we hierna zullen doorkruisen is de Kempenaar een "bloemkoolwijk" uit de jaren '70. De woningen zijn gebouwd aan hofjes langs doorlopende en doodlopende straten. De woningen waren opgetrokken uit rode baksteen, maar zijn bij de renovatie in 2002 voorzien van terrakleuren.

Bij "De Wegwijzer" nemen we het fietspad LA. Daarna slaan we het eerste fietspad RA en gaan we RD voor de woningen (Kempenaar 09) en vervolgen het fietspad.

Het kunstwerk "De Wegwijzer" herinnert aan de oude naam van de aangrenzende christelijke basisschool (nu "Het Mozaiek"). Het kunstwerk uit 1973 is waarschijnlijk van Alfred van Werven.

De grijze Kempenaar in 1978.

De "grijze" Kempenaar werd ontworpen door architectenbureau J.J. Sterenburg uit Ter Apel. Sterenburg had eerder mede vorm gegeven aan de uitbreidingsplannen van Emmen. Onder het motto 'open groene stad' werd daar gepoogd een wervend woonklimaat te creëren met integratie van het landschap in het woonklimaat. In de "grijze" Kempenaar zijn de woningen gelegen langs nauwe straatjes. De parkeerplaatsen zijn gesitueerd langs de ontsluitingswegen. De woonstraten moesten veilige speelmogelijkheden voor kinderen bieden en de communicatie tussen de bewoners bevorderen. Wat de keuze van het bouw materiaal (grijze steen en

zwart houtwerk) stelde de ontwerper dat 'de kleur zal komen uit het leven van mens, dier en plant.'

Aan het einde gaan we RA de asfaltweg op en direct LA over het fietspad langs de asfaltweg (Kempenaar 1-8). We blijven dit fietspad volgen en passeren het winkelcentrum.

Aan de linkerkant van de weg, in Kempenaar 02 zien we een rij woningen met dwarskappen die kenmerkend is voor een andere wijk: het Karveel. Het zijn systeemwoningen van de Lelystadse woningbouwfabriek Holborn, die in 1976 werden gebouwd voor het Bouwfonds Nederlandse Gemeenten.

Na de bocht in de weg slaan we LA bij de oversteek en gaan daarna RA de woonwijk Kogge in.

In de Kogge zijn vrij traditionele woningen gebouwd voor rekening van een belegger. Interessant is het

gebouw van basisschool De Albratros. Deze school is in navolging van Scholengemeenschap Lelystad (SGL) gehuisvest in een "semi-permanent" gebouw waarin naar believen tussenwanden verplaatst kunnen worden. Ook verderop in de Gondel passeren we zo'n schoolgebouw.

We blijven het fietspad volgen en gaan later RD over de fietsbrug (Koggebrug). Na de brug blijven we het fietspad volgen. In de bocht gaan we LA richting Almere-Stad/Jol. We volgen het fietspad tussen de Punter 23 (links) en 39 (rechts).

In de Punter passeren we een complex van 563 woningen met karakteristieke grijze panelen op de eerste verdieping. Ze zijn ontworpen door RIJP-architect E. Mulder. Eerder bouwde hij soortgelijke woningen in Schouw-West. We komen hier ook langs.

Daarna steken we de asfaltweg (Punter 35) over en lopen langs het Wijkcentrum De Dukdalf. Daarna houden we links aan en lopen dan over de houten brug. We volgen nu het fietspad en houden de stadsgracht aan de linkerkzijde. Aan het einde van het fietspad gaan we LA en direct RA voor de apotheek.

In de Jol werden vanaf eind 1979 737 woningen gerealiseerd volgens het gietbouwsysteem. Kenmerkend zijn de oranje baksteen en de blauwe platen. In de wijk Galjoen, die we niet doorkruisen, zijn soortgelijke woningen opgetrokken met witte kalkzandsteen.

- 3. Op de driesprong gaan we LA en volgen we het fietspad langs het winkelcentrum. Daarna blijven we dit fietspad volgen. We steken de fietsbrug over en blijven we dit fietspad volgen. Daarna steken we een kruisende weg over en volgen de bocht naar rechts.**

In de Gondel werden in 1979 517 huur- en 161 koopwoningen gerealiseerd met witte steen en rode dakpannen. Karakteristiek zijn vooral de dubbele eengezinswoningen onder één dwarskap.

Daarna slaan we LA en blijven ook dan het fietspad volgen. In de bocht naar rechts gaan we LA de brug over, Schouw 50-53 en gaan daarna direct RA langs de parkeerplaatsen van Schouw 50.

Na het passeren van het sportpark komen we in de wijk Schouw, die oorspronkelijk uiteenviel in twee delen. De woningen in Schouw-West zijn van hetzelfde ontwerp dat we eerder in de Punter tegenkwamen.

In de bocht voor de huizen houden we links aan en na de garageboxen gaan we RA over het fietspad en dan over de houten brug. Daarna houden we links aan langs de voorzijde van de huizen (15e straat) en gaan dan RD richting de houten schuurtjes voor de huizen. Bij het bord Schouw 15 gaan we RD richting de school. Daar slaan we RA en volgen we het fietspad.

We passeren nu een nieuwbouwwijk. Oorspronkelijk stond hier de woonwijk Schouw-Oost. Bestaande uit 708 huurwoningen met daken van zwarte golfplaten. De voordeuren van de woningen lagen aan hoger gelegen fiets- en voetpaden. In 1999 werd vanwege problemen met vocht en asbest besloten deze wijk te slopen. Vanaf 2007 werd een nieuwe woonwijk gebouwd: Hanzepark. In deze wijk zijn woningen en flats gebouwd in de stijl van W.M. Dudok en moderne kantoorgebouwen zoals de rechtbank van de hand van Diederik Dam (2002).

[De gesloopte wijk Schouw-Oost.](#)

We gaan RD op een kruising van fietspaden, Schouw 19. Daarna slaan we LA en lopen we langs de grijze woningen en lopen daarna RD richting het NS-station. We steken over bij de verkeerslichten en lopen daarna onder het station door.

EINDE VAN DE WANDELING.